

Derleme

BİR SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ OLARAK AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU KADIN SORUNUNDA FEMİNİST ETİK YAKLAŞIM

Feminist Ethical Approach as a Social Work Intervention on the Problem of Women who are the Victims of Domestic Violence

Özge Sanem ÖZATEŞ*

* Araştırma görevlisi, Hacettepe Üniversitesi
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal Hizmet
Bölümü

ÖZET

Ataerkil sistemde kadınların erkek iktidarı karşısında ikincil konuma geriletilmesi, aile içine kadına yönelik duygusal, fiziksel, cinsel ve ekonomik şiddet olarak yansımaktadır. Feminist hareket, aile içi şiddetin görünür kılınmasında önemli bir paya sahiptir. Gerek aile içi şiddet mağduru kadında ortaya çıkan psikolojik, fizyolojik ve

sosyolojik etkilerin iyileştirilmesinde, gerekse toplumun genelinde varolan aile içi şiddeti normalleştirme eğiliminin değiştirilmesinde feminist etik yaklaşım önem kazanmaktadır. Bu önem kökenini, kadının mağduru olduğu aile içi şiddeti geleneksel kadınlık rolleriyle içselleştirmesine neden olan sürecin tersine çevrilmesinde bulur. Bu makalede, feminist etik yaklaşımın, kurulan tüm ilişkilerin ve şiddet yaşantısının toplumun diğer üyeleriyle etkileşim içinde biçimlendirildiği kabulünden hareketle, aile içi şiddet mağduru kadına yönelik gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahalesinin niteliği ele alınmıştır.

Anahtar Sözcükler: Aile içi şiddet, aile içi şiddet mağduru kadın, feminist etik, sosyal hizmet müdahalesi

ABSTRACT

In Patriarchal system women are regressed by power of man and this situation reverberates into family life as emotional, physical, sexual and economic violence which was directed to woman by man. Feminist movement has taken major role to make domestic violence visible. Feminist ethic approach has gained importance both to cure of women who are victims of domestic violence and to change the tendency of normalization of domestic violence that exists common in society. This importance finds its root in reversal process to cause that woman internalizes experienced violence by traditional women's role. In this article has been discussed in view of feminist ethic approach's acceptance that all established relation and the life of violence are formed by interaction with other member of society, character of social work intervention to woman being domestic violence victim.

Key Words: domestic violence, woman as victim of domestic violence, feminist ethic, social work intervention

GİRİŞ

Kadınlar, hayatın her alanında erkek iktidarının altında ikincil konumda bırakılmaya çalışılmakta, mağdur edilmektedirler. Bu mağduriyetin görünülerinden biri, aile içi şiddettir. Kadının mağduru olduğu aile içi şiddet, ataerkinin kadını ikincilleştiren her türlü aracını kullanan günümüz kapitalist toplumlarında sıkça rastlanan bir olgudur. Aile içerisinde kadın, ailenin genellikle fiziksel açıdan daha güçlü üyeleri olan erkekler tarafından çeşitli şiddet biçimlerine maruz bırakılmaktadırlar. Aile içi şiddetin kökeninde erkeğin, kadını -kadın bedenini- kendi özel mülkü olarak görmesi ve bunun sonucu olarak kadına istediği her şeyi yapma ve yaptırma anlayışı bulunmaktadır.

AİLE İÇİ ŞİDDETLE MÜCADELEDE FEMİNİZM

Aile içi şiddetle mücadele tarihi, aile içi erkek şiddeti eylemi tarihi kadar eski değildir. Bu sonuç, yüzyıllar boyunca kadının mağduru olduğu aile içi şiddetin bir sorun olarak görülmesini engelleyen; şiddetin kadınlar tarafından normalleştirilip, olağanlaştırılan bir eylem olarak kabullenilmesine hizmet eden ataerkil erk tarafından yaratılmıştır.

Tarihsel olarak bakıldığında Roma döneminde ve 14. yüzyıldan 17. yüzyıla kadar Avrupa'da ve Kuzey Amerika'da kadınlar eşlerinin mülkü olarak görülmekte ve bu dönemlerde erkeklere, bedensel cezalar veya başka yöntemlerle eşlerini cezalandırma ve disiplin etme hakkı tanınmaktaydı (McCue, 1995: 60). Bu anlayış, 20. yüzyıla gelene değin çeşitli biçimlerde varlığını sürdürmüştür. Feminist hareket tarafından 1900'lü yılların ikinci yarısından sonra, aile içi şiddetin görünür kılınması ve

lanetlenmesi gereken bir eylem biçimi olduğu anlayışı yerleştirilmeye çalışılmıştır.

Feministler, aile içi şiddetin toplum meselesi haline gelmesinde, sığınma evleri hareketinin başlatılmasında, şiddet kurbanları için yasal savunu yapılması ve istismarcıların davranışlarından sorumlu olmasının sağlanmasında büyük pay sahibidirler (McCue, 1995: 16). Bir cinsiyet rejimi olarak ataerkinin gücünün kendini yeniden üretebilme potansiyelinde yattığını savunan feministler, söz konusu yeniden üretimin aile içinde gerçekleştiğini bu nedenle ailenin toplumsal konumundan çok, ailenin içinde olup bitenlere dikkat çekmeye çalışmışlardır (Bora, 2008: 40).

1960'lı yılların sonlarından itibaren aile içi şiddetin sorun olarak tanınması ve böylece konuya dikkat çekilmesi feministlerin çabalarıyla gerçekleşmiştir. Feminist hareket 1970'li yıllarda kadınlar için eşitlik, aile içi şiddet ve cinsel şiddet konusunda adalet ve koruma mücadelesinde başı çekmiştir. Bu mücadeleyle birlikte, farklı şiddet mağduru kadınların doğası ve şiddetin kapsamının belgelenmesinde ve ayrıca sığınma evlerinin, 24 saat ulaşılabilir kriz hatlarının, yasal yardımın, sorunun azaltılmasını amaçlayan diğer sosyal hizmetlerin hayata geçirilmesinde önemli bir ilerleme sağlamıştır (Arslan, 1998: 25; Harne ve Radford, 2008: 87; McCue, 1995: 59).

Bugünün aile içi şiddetle mücadele hareketi, 1971 yılında İngiltere'de 500 kadın ve çocuğun, okul öğrencileri için süt uygulamasında kısıtlamaya gidilmesini protesto eden bir yürüyüş düzenlemesiyle başlamıştır. Bu protesto, kadınların bir araya gelip sorunlarını tartıştıkları bir toplum merkezi olan Chiswick

Kadınlara Yardım Örgütü'nün kurulmasına ön ayak olmuştur. Erin Pizzey'in liderliğinde mağduru oldukları aile içi şiddete ilişkin yapılan kadın sohbetleri, bu örgütün yakın bir zamanda Hırpalanmış Kadınlar Merkezi (Battered Wives' Center) olarak tanınmasına yol açmıştır. 1972'de Britanya'da şiddet mağduru kadınlar ve çocuklar için bir barınak kurulmuş ve bu gelişme kısa sürede yaygınlaşmıştır. 1974'de Erin Pizzey'in aile içi şiddet mağduru kadınları konu edinen *Scream Quietly or the Neighbors Will Hear* isimli kitabı medyanın dikkatinin bu merkezlere çekilmesini sağlamıştır. Amerikalı feministlerin dikkatinin aile içi şiddet mağduru kadınlara çekilmesi, Britanya'ya kadın barınaklarını inceleme amacıyla yaptıkları ziyaretlerle gerçekleşmiştir. Bu kadınlar, fikirleri ve planlarıyla geri dönmüşler ve ABD'de 1974 yılında ilk kadın sığınmaevinin ve kadın merkezlerinin açılmasını sağlamışlardır. Bu dönemden sonra kadına uygulanan şiddete yönelik mücadele hareketi gelişmiş ve kendi köklerinden hükümet programlarına dönüşmüştür (McCue, 1995: 15; Ergas, 2005: 497).

Aile içi şiddetin görünür kılınmasında önemli bir paya sahip olan feminizm, tüm dünya toplumlarında varolan kadın ile erkek arasındaki eşitsizliği araştıran, özellikle politikaları, güç ilişkilerini ve cinsiyeti etkileyen toplumsal cinsiyet temelli bakış açılarını inceleyen felsefi ve sosyolojik bir yaklaşımdır (Jackson, 2007: 321). Feminist yaklaşım, aile içi şiddetin anlaşılması ve ele alınmasına ve ayrıca toplumda kadın ve erkeğin eşitsiz statüsünün ortaya çıkışının açıklanmasına rehberlik edecek bir çatı sağlamakta, toplumsal cinsiyet rollerini yaratan koşullara ve bu koşulların değerler sistemini nasıl biçimlendirdiğine dair toplum bilincinin artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır (McCue, 1995: 326).

Feminist yaklaşım, aile içi şiddetin, toplumda yapısallaşmış durumda olan, erkeğin gücünün kadının üstünde olduğu toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının anlaşılmasıyla açıklanabileceğini vurgular. Baskın sınıf olarak erkekler, materyal ve sembolik kaynakların kullanımını elinde tutarken, kadınlar ikincil ve aşağı konuma geriletilerek değersizleştirilirler. Aile içi şiddetin kökeni, erkeğin fiziksel gücüyle baskı kurması gerektiği geleneksel inancına dayanır. Feminist yaklaşıma göre, evlilik ve aile kurumu, erkeklerin eşleri üzerinde kontrol kurması ya da güç kazanması için fiziksel zorlamayı kullanmalarını cesaretlendirir. Erkekler, hak edildiği düşünülen bu otoriter pozisyonu hissederek ve bunu dinsel öğrenmeler ile sosyal ve yasal sistemle pekiştirirler (McCue, 1995: 13). Aile içi şiddet daha güçlü olan bireyin, diğerlerini zorlayıcı gücün çeşitli biçimleriyle kontrol etmesinin kabul edilebilir olduğuna duyulan ataerkil inanca dayanır (Hokks, 2004: 63).

Feminist yaklaşım aile içi şiddetin, kadın üzerindeki kontrolün sürdürülmesi temel amacıyla uygulandığını savunur. Bu şiddet, kadının özerkliğini zayıflatmak ve ilişkideki gücünü sınırlandırmak için fiziksel, duygusal, cinsel şiddeti, sosyal yalıtımı ve mali kaynakların kısıtlanmasını kapsar (Chalk ve King, 1998; Akt: Roberts, 2002: 30). Feminist yaklaşım, sosyal yapının erkek egemenliğinin devam etmesine neden olan sosyal eşitsizliği desteklediğini savunur ve aile içi şiddeti, toplumsal cinsiyet rolleri beklentisi ve ataerkil sistemde kadın ve erkek arasındaki tarihsel güç dengesizliği temelinde açıklar (Chornesky, 2000; Akt: Roberts, 2002: 30). Feminist yaklaşıma göre aile içi şiddet, ataerkinin varlığını sürdürmesinin bir göstergesidir (Fraise ve Perrot, 2005: 306).

Özetle feminist yaklaşım, kadın ile erkek arasındaki güç dengesizliğini ve kadının hemen her alanda ikincil konumda olması gerektiği kabulünü getiren sosyalleşme sürecini, ataerkinin varlığını sürdürmek için kullandığı araçlarından biri olarak görmektedir. Kadın ve erkek cinsiyetlerine ilişkin bilinci belirleyen bu sistem, aile içi şiddeti, erkek tarafından bir hak, kadın açısından ise geleneksel aile usullerinin bir parçası olarak görülmesinin ve dolayısıyla söz konusu şiddetin sistemli hale gelmesinin yolunu açmaktadır. Bu sistematik içinde kadın ve erkek arasında yaratılan eşitsiz ilişki, erkeğin üstün, güçlü, otoriter ve hizmet alan konumda kadının ise itaatkar, edilgin ve hizmet eden konumda yer almasını sağlar. Dolayısıyla feminist yaklaşım, aile içi şiddeti, kadının insansal olanaklarını gerçekleştirilmesini engelleyen insan hakları ihlali ve toplumun ataerki yapısının bir yansıması olarak kabul eder.

AİLE İÇİ ŞİDDET MAĞDURU KADINA YÖNELİK FEMİNİST ETİK DUYARLI SOSYAL HİZMET MÜDAHALESİ

Aile içi şiddet mağduru kadına yönelik gerçekleştirilecek sosyal hizmet müdahalesi, kadına yöneltilen şiddet ve kadının, erkek iktidarı karşısındaki ikincil konumuyla mücadeleyi zorunlu kılar. Bu mücadele ise kadına yöneltilen toplumsal cinsiyet ayrımcılığını tetikleyen ataerkinin edinilmiş değer sistemi ve öğrenilmiş kalıp yargılarına yönelik mücadeleyi beraberinde getirir. Bu mücadelenin felsefesi, feminist yaklaşımın 'ataerkinin sonu', 'kişisel olan politik olandır' kabulüyle birebir örtüşmektedir.

'Kişisel olan politik olandır' sloganı feministlerin evlilikte kocanın ayrıcalıkları ya da şiddet gibi sorunların, siyasal ve dolayısıyla kamusal tartışmanın ötesinde, bireysel ahlak incelikleriyle sınırlı kalmasına izin vermek istemedikleri uyarısında bulunmaktaydı' (Ergas, 2005: 492).

Aile içi şiddet mağduru kadınla feminist yaklaşımın ilkeleriyle gerçekleştirilecek olan sosyal hizmet müdahalesinin etik kabulü, 1960'lı yıllardan bu yana, bir yanda sosyal olarak yapılanmış güçler arası ilişkide -politik-, diğer yanda ise doğru bilgide -epistemolojik- toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlama girişimi olan feminist hareketin doğal sonucu olarak ortaya çıkan feminist etikdir. (MacKinnon, 1987; Akt: Walker, 2007: 21).

Feminist etik, insan ilişkilerinin toplumsal bilgisine ilişkin bir düşünmedir. 'Ben' ve 'diğerleri' birbirine bağlıdır ve bu nedenle kişilerin moral kimlikleri, diğer kişilerle olan ilişkileri aracılığıyla yapılandırılmaktadır. İnsan, yakın çevreyle başlayan ve arkadaşların, meslektaşların ve diğer önemli kişilerin dahil olduğu daha geniş bir yaşantıyla devam eden ilişkiler ağı içindedir. Sosyal yerleştirilmişliğimiz; özgür, nesnel ve tarafsız bir oluşa sahip olmadığımızın, aksine başkalarının duygusal ve psikolojik desteğine ihtiyaç duymamız bakımından birbirine bağlı olduğumuzun bir ifadesidir. Ayrıca kim olduğumuz ve hangi görev ve haklara sahip olduğumuz, üstlendiğimiz sosyal rollerin bir parçası olarak şekillenmektedir. Sosyal açıdan yerleştirilmiş olmak kendimize ve başkalarına ilişkin moral anlayışımızın her zaman bağlamsal açıdan konumlu olması anlamına gelmektedir (Wilks, 2005: 1251; Ain, 2001: 41; Parks, 2003: 54-55).

Kadın hareketinin bir uzantısı olarak gelişen feminist etik, son yıllarda sosyal hizmet uygulama ve felsefesinde önem kazanmaya başlamıştır (Ain, 2001: 41). Feminist etik yaklaşımın temelinde; ataerkil yapı içinde gelişen öğrenme süreçleriyle pekiştirilen ve normalleştirilen bir eylem olma özelliği taşıyan aile içi şiddetin tek değişmez nedeninin, mağdurun yalnızca kadın cinsiyetine sahip olması kabulü bulunur. Bu nedenle aile içi şiddet mağduru kadına yönelik gerçekleştirilecek sosyal hizmet müdahalesinde öncelikle kadının şiddet yaşantısını anlamak ve daha sonra kadının bu yaşantıyı içselleştirilmesine neden olan öğrenme sürecinin tersi yönde bir farkındalık geliştirmesine yardımcı olmak, şiddet ilişkisinin çözümünde büyük önem taşımaktadır. Böylece aile içi şiddet mağduru kadının davranış değişikliklerini kolaylaştırmaya ve temel korumaya işlevlerini yerine getirmesine yardımcı olunabilir. Feminist etik yaklaşımın kadına, onun için mevcut seçenekleri görmesinde yardımcı olunmalı, sığınma evleri bilgisi verilmeli, danışmanlık ile yasal kaynaklara erişimi sağlanmalıdır. Aile içi şiddetin yaygınlığına ilişkin verilecek bilgilerle kadının yalnız olmadığının hissettirilmesi ve maruz kalınan şiddete boyun eğilmesi gerektiği anlayışını getiren 'kaderciliğin' değiştirilmeye çalışılması oldukça önemlidir.

Aile içi şiddet mağduru kadına yönelik planlanan sosyal hizmet müdahalesinde feminist yaklaşımın benimsediği temel ilkeler şöyle sıralanabilir:

- Müracaatçı-uzman ilişkisi eşitlikçidir. Sosyal hizmet uzmanı, bir bilirkişi ya da otoriter bir figür olmaktan çok, müracaatçının ortağı ya da arkadaş olarak kabul edilir.

- Müracaatçının sorun ve meseleleri sosyo-politik bir bütün içinde değerlendirilir. Müracaatçının yaşantısındaki güç ilişkilerinin değerlendirilmesine özel bir dikkat verilir.
- Uzman, ilgili yaşam deneyimlerini paylaşmaya açıktır.
- Yardım süreci, güçlendirmeyi vurgular ve cinsiyetçilik, cinsiyet rolleri, kalıp yargıları, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, kadınlara ilişkin tavırları etkileyen sosyal ve tarihsel etkenlere ve kadının kendisini nasıl görmesi gerektiğine ilişkin bilinçlendirme sürecini kapsar.
- Müracaatçının yardım sürecine aktif katılımı beklenir ve eksik ya da sorunlu yönlerinden çok, müracaatçının güçlü yönlerine dikkat çekilir.
- Müracaatçının yaratıcı kadınlar sosyal ağında ve destek gruplarında yer alması sağlanır (Sheafor ve Horejsi, 2002: 95).

Aile içi şiddet mağduru pek çok kadın, kendisinin şiddeti hak ettiğini ya da en azından yaşadığı şiddetten kendisinin sorumlu olduğunu düşünme ve böylece gördüğü şiddeti önemsememe ya da küçümseme eğilimi sergiler. Aile içi şiddet mağduru kadınla yapılan feminist etik yaklaşımı benimseyen bir sosyal hizmet uygulamasında, kadının yaşadığı sorunların tanımlanması aşamasında, öncelikli olarak kadının içinde bulunduğu durum nedeniyle kendisini suçlama eğilimiyle; kadının kendi öz saygınlığı ve değeri bağlamında bilinçlendirme yapılmasıyla mücadele edilmelidir. Bu bilinçlendirme yapılırken toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, cinsiyete ilişkin kalıp yargıların, ön yargıların ve değer yargılarının varlığına ilişkin bir farkındalık kazandırılmaya çalışılmalıdır.

Toplumsal cinsiyet rollerine dayandırılarak geliştirilen 'kadınlık' algısının temelinde yatan, 'kadının, erkeğin metası olduğu ve erkeğin her türlü ihtiyacını karşılaması gerektiği' düşüncesi, kadının aile içi şiddeti, aile yaşantısının bir parçası olarak görmesine, kendi varlığıyla ilgili kararların kendisinden bağımsız olarak, ailenin başta eşi olmak üzere diğer erkek üyeleri tarafından verilmesine ve kadının kendisine ilişkin istemlerine bağlı olarak yaşanması gereken karar sürecinde pasif konumda bırakılmasına yol açmaktadır.

Aile içi şiddet, kadın üzerinde genellikle psikolojik, fizyolojik ve sosyolojik bakımdan üç boyutlu bir etkiyi beraberinde getirmektedir. Aile içi şiddet nedeniyle kadın depresyon, suçluluk, özbenlik saygısında azalma gibi psikolojik etkileri; yaralanma, kırık, kesi, yanık, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma ve hatta öldürülme gibi fizyolojik etkileri ve şiddeti olağanlaştırma ve içselleştirme eğilimi, kadın yoksulluğu, sosyal dışlanma gibi sosyolojik etkileri bir arada yaşamaktadır.

Ataerkil sistemde kadın, aile içinde yaşadığı şiddeti toplumsal kadınlık rollerine bağlılıkla kaçınılmaz ve olağan görmeye, mücadele etmesinin gereksiz ve yersiz olduğu öğretisiyle şiddete boyun eğmeye zorlanmaktadır. Mağduru olduğu şiddeti, özel hayat olduğu kabulüyle saklamakta, utanma ve suçluluk duygusuyla yaşadıklarının duyulmaması için çabalamaktadır.

Aile içi şiddet mağduru kadınlar, çoğu zaman benzer duygusal süreçlerden geçerler. Hırpalanmış kadın sendromu (BWS) olarak adlandırılan bu süreç, ilk kez 1970'li yılların ortalarında eşleri tarafından uygulanan fiziksel, cinsel ve

psikolojik şiddetin kadınlar üzerindeki etkilerini tanımlamak için kullanılmıştır (McCue, 1995: 63). Hırpalanmış kadın sendromunun ilk süreci, kadının aile içi şiddete maruz kalmasının ardından yaşanan şoku izleyen inkar sürecidir. Kadının şiddete maruz kaldığını ve dahası ilişkisinde sorun olduğunu kabul etmek istemez. Şiddeti kazara yapılmış bir eylem olarak gerekçelendirmeye çalışır ve eşinin bir daha bu eylemini tekrarlama-yacağı inancını taşır. İkinci süreç, suçluluktur. Bu süreçte şiddet mağduru kadın, problemi kabul etmekle birlikte, bunun sorumlusunun kendisi olduğunu ve kendisinde bulunan çeşitli kusurlar nedeniyle bu eylemi hak ettiğini düşünür, yaşadığı suçluluk düşüncesiyle daha iyi olma çabasına girer. Üçüncü süreç, yaşanan şiddetin sorumlusunun eşi olduğu gerçeğinin kabul edildiği aydınlanmadır. Bu süreçte şiddet mağduru kadın sevgi ve nefret duygularını bir arada yaşar ancak şiddetin sona ereceğine, ilişkinin düzeleceğine ilişkin umut geliştirir. Son süreç, sorumluluk sürecidir. Kadın bu son süreçte şiddetin kendiliğinden son bulmayacağını kabul ederek, boyun eğmemeye ve buna karşı koymak için neler yapabileceğini araştırmaya başlar (KDV, 2008: 29-30).

Şiddetin yaşanmasının ardından kadında gelişen inkar ve suçluluk süreçleriyle kadının eşinden ayrılmak istememesi ya da kısa bir ayrılığın ardından yeniden eşine dönmek zorunda kalması şu başlıca nedenlerle açıklanabilir:

- Cezalandırılma ya da daha ciddi bir şiddet olayıyla karşılaşma korkusu
- Maddi gücünün ya da yaşayabileceği başka uygun bir yerinin olmaması
- Çocuklarını, evini, mülkünü ve ekonomik güvenliğini kaybetme korkusu

- Kendinden kuşku duyma, düşük özbenlik saygısı, utanma ya da diğer insanlara güvenmeme
- Şiddetin nedeni olarak kendisinin görülmesi ya da kendisine inanılmaması korkusu
- Evliliği sürdürmesi gerekliliğine ilişkin dini inanışlar ya da moral değerler
- Çocukların iyiliği için aileyi koruma isteği
- Şiddetin son bulacağına inanma isteği ya da şiddetin ciddiyetini inkar etme veya minimize etme eğilimi
- Sevgiyi, bağımlılıkla eş tutma (Sheafor ve Horejsi, 2002: 534).

Kadının, kadınlık ve erkeklik rollerine yüklenen değer yargılarıyla yeniden ve yeniden üretilen aile içi şiddeti doğal aile yaşantısı olduğu, çabalasa da bunu önlemeyeceği ve yaşamının kaçınılmaz bir parçası olduğu, erkeğin koruması olmaksızın varlığını sürdüremeyeceği ve bu nedenle kendi yaşamı üzerindeki kontrolün erkeğin elinde olması gerektiği öğretileriyle yetiştirildiği ve kadın ile erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin cesaretlendirildiği ataerkil sistemde hemen her kadın yaşanan aile içi şiddet sonrası inkar ve suçluluk süreçlerini yaşamaktadır. Ancak kadının, gerginliğin tırmanması, şiddet ve balayı aşamalarından oluşan şiddet döngüsüne ilişkin bazen tek başına ama çoğu zaman yardım ve destekle farkındalık kazanarak, yaşadığı şiddetin tekrarlayacağı, süreklilik kazanacağı ve kendisinin adım atmaması halinde sonlanmayacağı gerçeğiyle, sırasıyla aydınlanma ve sorumluluk süreçlerini yaşamaya başlar. Ancak kabul edilmelidir ki, kadının içinde bulunduğu

duruma ve yaşadığı şiddete ilişkin tüm öğretisi ve alışkanlıklarını geride bırakarak farkındalık geliştirmesi kolayca yaşanan bir süreç olmamaktadır.

Aile içi şiddet mağduru kadına yönelik gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahalesinde, feminist etik yaklaşımı benimseyen bir sosyal hizmet uzmanı güven ilişkisini; eylem ve söylemlerinde hizmet alan konumundaki kadınla olan ilişkisinin güçlü-güçsüz ilişkisi değil, eşitlikçi bir ilişki olduğu vurgusunu yaparak kurmalıdır. Sosyal hizmet uzmanı yardım süreci boyunca kendi yaşantısından ya da deneyimlerinden ilgili örnekler sunarak, şiddet mağduru kadının yalnız olmadığını hissetmesini sağlamalı ve uzman-müracaatçı ilişkisinde kurulan duygudaşlığın, şiddet mağduru kadın tarafından da fark edilmesini sağlamalıdır. Yardım süreci boyunca şiddet mağduru kadının güçlü yönlerine dikkat çekilerek, içinde bulunduğu durumun üstesinden gelebileceği ve kazanacağı yaşam becerileri ve konuya ilişkin yeni bilgi birikimiyle bundan sonraki yaşantısında benzer sorunlarla karşılaşma olasılığının azalacağı ya da böylesi durumlarla karşılaştığı zaman nasıl davranması gerektiği hakkında çok daha bilinçli davranabileceği yönünde cesaretlendirilmelidir. Feminist etik yaklaşımı benimseyen sosyal hizmet uzmanı, aile içi şiddet mağduru kadınla yaptığı çalışmada, kadının güçlendirilmesine yardımcı olmak için onun kadın örgütleriyle iletişime geçmesini ve destek gruplarıyla bir araya gelmesini sağlamalıdır. Böylece kadın, hem içinde bulunduğu durumu daha doğru anlamlandırabilecek, hem de yalnız olmadığını hissederek kendisini suçlama ya da değersiz görme eğilimlerinden uzaklaşacaktır.

Bu farkındalığın yaratılmasının ardından aile içi şiddet mağduru kadının ihtiyaçlarını karşılamak için mevcut kaynakları değerlendirmek, kadının şiddet yaşantısının üzerinde bıraktığı etkiyi hafifletmek için yetenek ve potansiyelleri hakkında bir yargı geliştirmek gerekmektedir. Kadının ihtiyaç duyduğu hizmetleri alıp almadığının ve yararlanıp yararlanmadığının düzenli olarak takip edilmesi, hizmetlerle bağlantılandırılması kadar önemlidir. Böylelikle aile içi şiddet mağduru kadının sorunlarına göğüs gerebilmesi yönünde gerçekleştirilen değişimin kalıcılığı desteklenmiş olur.

Aile içi şiddet mağduru kadına yönelik gerçekleştirilen feminist yaklaşımı temel alan sosyal hizmet müdahalesinin hedefleri şöyle özetlenebilir:

- Kadının ve çocuklarının güvenli ve koruma altında olduklarını garantilemek
- Kadının şiddet döngüsünü ve doğasını anlamasına ve kadının kendisinin ve çocuklarının güvende olacaklarına inanmasına yardımcı olmak
- Kadının gelecekte de güvende olması için ihtiyaç duyduğu kararları almasına, planları yapmasına ve hizmetleri almasına yardımcı olmak
- Kadına ve çocuklarına şiddetin psikolojik etkilerinden kurtulmaları için kişisel sınırlar düşüncesinin yeniden inşası için yardımcı olmak (Sheafor ve Horejsi, 2002: 534).

Aile içi şiddet mağduru kadınla gerçekleştirilen feminist etik yaklaşımla sosyal hizmet uzmanı, kadının toplumsal alanda yalnızca cinsiyetinden kaynaklanan pek çok baskıyla karşı karşıya olduğu ve aile içi şiddetin de, bu baskıların özel alana bir yansıması olduğu kabulüne sahip olmalıdır.

Feminist etik yaklaşımla uzman, kadının kendi kaderini belirleme hakkına saygı duymalıdır. Kadında durumuna ilişkin farkındalığın yaratılmasının ve seçeneklerin sunulmasının ardından, şiddet uygulayan eşten ayrılma gibi önemli kararların alınması kendisine bırakılmalıdır. Uzman, bir karar mercii gibi davranmaktan ve kadını istemediği kararlar alması yönünde cesaretlendirmekten kaçınılmalıdır.

Aile içi şiddet mağduru kadınla yapılan feminist etik yaklaşımda atılması gereken adımların başında, kadının can güvenliğinin sağlanması gelir. Ancak pek çok kadın utanma ve suçluluk duyguları ya da başka çekinceler nedeniyle şiddet uygulayan eşi ihbar etmek istemeyebilir. Bu noktada kadının maruz kaldığı şiddete ilişkin paylaşımının güven, gizlilik ve özel hayatın korunması etik ilkesine bağlılıkla birlikte, uzman tarafından ihbar sorumluluğunun taşındığı ifade edilmeli ve kadının ihbarda bulunmaya ilişkin gönülsüzlüğünün kırılmasına çalışılmalıdır.

Aile içi şiddet mağduru kadınla yapılan çalışmada etik açıdan özen gösterilmesi gereken bir diğer nokta ise sosyal hizmet uzmanının müracaatçı konumdaki kadın tarafından kurtarıcı olarak görülmesine neden olacak türden bir ilişki kurmaktan kaçınması gerekliliğidir.

Feminist yaklaşım, aile içi şiddet sorununun yalnızca mikro değil, aynı zamanda makro düzeyde mücadele edilmesi gereken bir sorun olduğunu kabul eder. Makro düzeyde sosyal hizmet uzmanından beklenen kadın bakış açısı odaklı ve kadına duyarlı gerekli sosyal politika ve düzenlemelerin yapılmasını sağlamaktır. Sosyal hizmet uzmanı, sosyal problem ve politikaların analizini yaparak, toplumun dikkatini bu soruna çekmek, bu yönde bir bilinç yaratmak ve böylece sosyal kaynakların gelişimini sağlamakla sorumludur.

Gerek aile içi şiddet mağduru kadınla yapılan, gerekse aile içi şiddetle mücadelede yürütülen çalışmalarda feminist etik yaklaşımı benimseyen uzman, kadından taraf olmaktan kaçınmamalı ve sunulacak hizmetleri, aile içinde şiddete maruz kalmış kadının savunucusu konumuyla sağlamalıdır.

SONUÇ

Aile içinde şiddete maruz kalmış kadınla yapılan feminist etik yaklaşımın benimsendiği sosyal hizmet müdahalesinin farklılığı, kadın bakış açısının sahiplenilmesi ve kadından taraf olunmasıdır. Feminist etik duyarlı yaklaşımla gerçekleştirilen sosyal hizmet müdahalesinde, mağdur konumda olan kadının yanı sıra toplumun genelinde de bu sorunun çözümünde duyarlılık yaratılması, aile içi şiddetin hem kadın, hem de toplum açısından görünür kılınması, şiddetin sonlandırılması için oldukça önemlidir. Feminist etik duyarlı yaklaşım, aile içi şiddetle mücadelenin; kadının bireysel özgürlüğünü kısıtlamayı ya da kontrol altına almayı kolaylaştıran ve böylece şiddetin normalleştirilmesine hizmet eden toplumsal cinsiyet ayrımcılığıyla beslenen değerler sistemi ile mücadeleyi gerekli kıldığını kabul eder.

KAYNAKÇA

- Ain, E. J. (2001). *Ethical Dilemmas of New York City Social Workers* (A Thesis of Doctor Degree), New York: Yeshiva University.
- Arslan, D. (1998). *Aile İçinde Kadına Yönelen Şiddet ve İstanbul Kadın Misafirhanesi*, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul: İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Bora, A. (2008). *Kadınların Sınıfı Ücretli Ev Emeği ve Kadın Öznelliğinin İnşası*. İletişim Yayınları, İstanbul.

Ergas, Y. (2005). "1970'lerin Feminizmleri", Duby, G. ve Perrot, M. (ed). Çev: Ahmet Fethi, *Kadınların Tarihi Cilt V*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

Fraisse, G. ve Perrot, M. (2005). "Sivil Kadın Kamusal ve Özel", Duby, G. ve Perrot, M. (ed). Çev: Ahmet Fethi, *Kadınların Tarihi Cilt IV*, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.

Harne, L. ve Radford, J. (2008). *Tackling Domestic Violence Theories, Policies and Practice*, Open University Press. England.

Hokks, B. (2004). *Feminizm Herkes İçindir*, Çev: Ece Aydın, Berna Kurt, Şirin Özgün ve Aysel Yıldırım, Çitlenbik Yayınları, İstanbul.

Jackson, N. A. (2007). *Encyclopedia of Domestic Violence*, Routledge Taylor & Francis Group, New York.

McCue, M. L. (1995). *Domestic Violence: A Reference Handbook Contemporary World Issues*, USA.

Kadın Dayanışma Vakfı. (2008). *Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele El Kitabı*, Ankara.

Parks, J. A. (2003). *No Place Like Home? Feminist Ethics and Home Health Care*, Indiana University Press, Indiana.

Roberts, A. R. (2002). *Handbook of Domestic Violence Intervention Strategies Policies, Programs, and Legal Remedies*, Oxford University Press, New York.

Sheafor, B. W. ve Horejsi, C. R. (2002). *Techniques and Guidelines for Social Work Practice*, USA.

Walker, M. U. (2007). *Moral Understandings A Feminist Study in Ethics*, Oxford University Press, New York.

Wilks, T. (2005). "Social Work and Narrative Ethics", *British Journal of Social Work*, 35, 1249-1264.